

# CXXVIII LO semestr I Geografia

## V zjazd

### **Temat: Zróźnicowanie religijne ludności świata**

Zapoznaj się z tekstem.

Odpowiedz na pytanie: W jaki sposób religia wpływa na rozwój społeczny i gospodarczy społeczeństw.

Podaj 3 przykłady

Religia – to forma świadomości społecznej, obejmująca wierzenia dotyczące genezy i celu istnienia człowieka, ludzkości oraz świata; zwykle jest to wiara w istoty nadprzyrodzone (Boga lub bóstwa) i nieśmiertelność duszy oraz związane z nimi zachowania (tj. kult religijny) i formy organizacyjne (obrzędy).

#### **Największe religie świata**

- **Chrześcijaństwo** 33,43%
- **Islam** 24,35%
- **Hinduizm** 13,78%
- **Buddyzm** 7,13%
- **Sikhizm** 0,36%
- **Judaizm** 0,21%
- **Bahaizm** 0,11%
- **bezwyznaniowi** 9,42%

#### **Informacje o głównych religiach:**

**BUDDYZM** jest religią monoteistyczna, powstała w Indiach w V wieku p.n.e.

Jej założyciel Budda głosił, iż człowiek powinien wyrzec się doczesnych pragnień, a także okazywać życzliwość, współczucie i radość w stosunku do innych. Wszystkie założenia religijne Buddy zostały spisane w mahajanie (świętej księdze buddystów). Modlitwy odbywają się w klasztorach i prowadzone są przez mnichów. Nauki buddyzmu (zwane „Dharma”) wyróżniają się tym, że jak nauczał Budda, nie ma stałego „ja”. Nauki Buddy podkreślają, że absolutnie nic nie istnieje trwale, że jest tylko nieustanna zmiana. Inspirujące opowieści o poprzednich inkarnacjach Buddy, ludzkich lub zwierzęcych, są ulubioną metodą nauczania buddyzmu. Oświecenie można osiągnąć najlepiej, gdy człowiek, naśladowując Buddę, zostanie mnichem (przestrzeganie surowej dyscypliny, jedzenie ofiarowanego pożywienia, życie w celibacie i nie szkodenie istotom żywym).

Dziś buddyzm został spopularyzowany na całym świecie i liczba jego wyznawców to 310 mln., z czego najwięcej zwolenników znajduje się w Korei, Japonii, Indiach, Chinach i Neapolu. Wśród wyznawców trwa dyskusja o przyszłej roli i kierunkach jego rozwoju.

Niektórzy twierdzą, że buddyzm musi odsunąć się od spraw świata i że angażowanie się w życie społeczne jest sprzeczne z „drogą środka”. Inni sądzą, że korzystając z nauk Buddy

można stworzyć lepsze społeczeństwo. Ludzie współcześni widzą atrakcyjność buddyzmu w tym, że podkreśla on zasługi człowieka w życiu poprzednim.

**JUDAIZM** – kolejna religia monoteistyczna, powstała w Palestynie i obecnie zrzesza 17 mln. wyznawców. Jej założycielem był Abraham, któremu (przez objawienie) Bóg nakazał czcić tylko jego i nie uznawać żadnych innych bóstw. Główne zasady religii zostały przyjęte w czasach Mojżesza. Religia żydowska jest oparta na wierze w jednego Boga, Stwórcę i Pana Wszechświata, którego specjalny związek z Żydami polega na przyjęciu przez naród żydowski wiernego wypełniania praw boskich. Choć judaizm oczekuje od nie-Żydów przestrzegania pewnych podstawowych praw etycznych, nie uważa jednak rytuału żydowskiego za obowiązujący i nie chce nikogo nawracać. Bóg obiecuje bowiem wszystkim ludziom sprawiedliwym miejsce w świecie, który nadejdzie, gdy Mesjasz (tj. „Pomazaniec”) zapoczątkuje wiek powszechnego pokoju i bezpieczeństwa. Jedyne żydowski Bóg to Jahwe, a szlachetne prawdy wiary zawarte są w Talmudzie, Torze i Starym Testamencie. Rabini (czyli nauczyciele i znawcy Tory) modlą się z wiernymi w synagogach (domach modlitwy). Głównym miastem ich kultu jest Jerozolima. W życiu kierują się 10 przykazaniami. Ortodoksyjny judaizm uważa, że wszelka władza religijna pochodzi z objawienia, tak jak zostało to wyrażone w Torze, czyli w pierwszych pięciu księgach hebrajskiej Biblii. Wyznawcy tej religii zamieszkują Bliski Wschód, Afrykę i Europę Północną.

**CHRZEŚCJAŃSTWO** – jest to następna religia monoteistyczna powstała w Palestynie (I wiek n.e.). Założył ją Jezus Chrystus, który nauczał o Trójcy Świętej. Chrześcijanie wierzą, że Bóg jest Stwórcą Wszechświata i wszelkiego życia. Uznają też, że Chrystus to jedyny Syn Boga, który istniał i istnieje z Bogiem Ojcem, zanim zaczął się czas. Jezus przyjął postać ludzką, gdy mocą Ducha Świętego Maryja, ziemską matką Jezusa, narodziła Go. Celem Jego przyjścia na świat było pogodzenie ludzkości z Bogiem, jako że ludzkie grzechy stały się przyczyną zerwania przymierza pomiędzy ludzkością, a Bogiem. Przez śmierć Jezusa na krzyżu Bóg złamał moc grzechu i zła, a trzeciego dnia przez zmartwychwstanie Jezusa zademonstrował triumf życia nad śmiercią, dobra nad złem, a także dał obietnicę życia wiecznego tym, którzy w Jezusa wierzą. Świętą księgą chrześcijan jest Biblia, w której zawarte są główne podstawy wiary, oparte m.in. na 10 przykazaniach oraz na najważniejszym przykazaniu (wskazanym przez Jezusa) przykazaniu miłości. Duchowieństwo (m.in. księża, biskupi) głosi zasady wiary w świątyniach zwanych kościołami. Jednym z najważniejszych elementów podczas odprawiania Mszy św. jest Eucharystia, czyli Komunia św. upamiętniająca wydarzenia podczas Ostatniej Wieczerzy Pańskiej. Jest to główny sakrament w wielu wyznaniach chrześcijańskich. Większość chrześcijan wierzy w obecność Jezusa Chrystusa w Eucharystii. Głównym miastem kultu jest Jerozolima, w której znajduje się grób Chrystusa. Liczba wyznawców chrześcijaństwa wynosi 1065 mln., a zamieszkują oni głównie Europę. Jezus przekazuje klucz apostołowi Piotrowi.

**ISLAM** – to religia monoteistyczna, założona przez Mahometa w VI wieku, w południowej Arabii. Muzułmanie wyznają wiarę w Allacha jako jedynego boga, a świętą księgą jest tu Koran. Mocno podkreśla się jedność boga – Allacha i wiarę, że nikt i nic nie powinno być czczone wraz z nim. Bóg widziany jest jako stwórca, dawca życia i ten, co życie odbiera, jako zupełnie niepodobny do jakiegokolwiek istoty. W meczetach (islamskich świątyniach) modlitwy prowadzi imam (każdy muzułmanin-mężczyzna może pełnić funkcję imama, zazwyczaj jednak meczety mają profesjonalnych imamów, którzy mogą wygłaszać kazania, nauczać, dawać śluby i prowadzić uroczystości pogrzebowe). Świętym miastem jest

Jerozolima oraz Mekka, do której każdy muzułmanin powinien raz w życiu odbyć pielgrzymkę. Jest to bowiem jeden z podstawowych filarów religii islamskiej (pozostałe filary to: post, modlitwa, jałmużna, publiczne wyznawanie wiary). Islamskie prawo to „szari’at”, czyli „wysoka droga” i wzdłuż tej drogi Allah nakazuje poruszać się muzułmanom. Za jego łamanie zostały ustanowione surowe kary, np. obcięcie dłoni za kradzież.

Liczba wyznawców islamu przekracza 555 mln. ludzi, a zamieszkują oni głównie Irak, Liban, Pakistan i Indie oraz część zachodniej Europy (np. Francja, Niemcy i Wlk. Brytanię).

**HINDUIZM** – religia indyjska, kontynuacja braminizmu, powstała około V wieku p.n.e.

Wyznaje wiarę w jednego boga (monoteizm) w wielu postaciach, np. Wisznu czy Sziwy.

Świętymi księgami są: Księgi Wedy i Księga Manu oraz eposy Ramajana i Mahabharata.

Według wyznawców hinduizmu świat odradza się w kolejno po sobie następujących cyklach.

Każdy człowiek w kolejnych swoich wcieleniach doskonali swój karman – co może trwać nawet tysiące lat – by w końcu uwolnić się z kołowrotu egzystencji.

Adoracja i kult bóstw odbywają się we wspaniałych świątyniach, a towarzyszą im złożone ceremonie prowadzone przez kapłanów – braminów.

Hinduizm określa także strukturę społeczną ze ściśle wydzielonymi kastami, a jej członkom nie wolno wykraczać poza granice kasty, co wpływa także na obyczajowość i życie

codzienne. Hindusi dażą ogromnym szacunkiem swych przywódców religijnych i nauczycieli „guru”, a za ideały uważają celibat i ascetyzm (wyrzeczenie się przyjemności i luksusu).

W większości domów istnieje wydzielone miejsce kultu, gdzie członkowie rodziny, składają w ofierze pożywienie, kwiaty, gdzie palą kadzidła i świece. Wielu Hindusów pielgrzymuje też do głównych ośrodków religijnych (np. Varanagi), by zanurzyć się w świętych wodach Gangesu. Ciała zmarłych poddawane są tam kremacji, a prochy wrzucane do rzeki.

W Indiach i pld-wsch. Azji żyje 700 mln. wyznawców hinduizmu.

### **RÓŻNICE WYSTĘPUJĄCE W POSZCZEGÓLNYCH RELIGIACH.**

Największe opisane przeze mnie religie powstały w różnych okresach historii, bowiem buddyzm, judaizm i hinduizm pojawiły się przed narodzinami Chrystusa, natomiast chrześcijaństwo i islam to religie naszej ery, która została zapoczątkowana właśnie narodzinami Jezusa Chrystusa. Autorami tych wierzeń byli konkretni ludzie, którzy żyli w różnych krajach, na różnych kontynentach (jedynie hinduizm nie wyszczególnia konkretnego założyciela, gdyż był to odłam istniejącej już wcześniej, innej religii).

Wyznawcy poszczególnych religii modlą się i żyją zgodnie z własnymi, odrębnymi przepisami zawartymi w świętych księgach, których treść przekazywana jest wiernym przez różne osoby duchowne. Duże liczby wyznawców opanowały dziś zupełnie inne zakątki świata, budując różnorakie miejsca kultu (świątynie).

Przepisy i nakazy religijne większości wyznań nakazują swym członkom szerzenie wiary, nawet orężnie (tzn. wojnę z niewiernymi, czyli wyznawcami innych religii). Jedynie chrześcijaństwo zabrania takich praktyk, a co więcej nakazuje chrześcijanom miłość swych nieprzyjaciół (miłość bliźniego).

### **PODOBIENSTWA WYMIENIONYCH WYZNAŃ.**

Wszystkie opisane przeze mnie wyznania mają charakter monoteistyczny, czyli głoszą wiarę w jednego Boga, który niekiedy występuje pod kilkoma postaciami lub wcieleniami. Cześć

Bogu oddawana jest w przepięknych miejscach kultu (świątynie), gdzie odprawia się uroczyste obrzędy i nabożeństwa. Każde wyznanie (z wyjątkiem buddyzmu, gdyż tutaj jest wiele takich miejsc) posiada główne miejsce (miasto) kultu, a judaizm i chrześcijaństwo za takie właśnie miasto uważają Jerozolimę.

Prawdy wiary i przepisy życia wiernych zapisane są w tzw. świętych księgach, których wyjaśnianiem zajmują się specjalnie do tego celu wyznaczone osoby. Przewodnicy religijni oraz osoby duchowne zanoszą też w imieniu wierzących modły do ich bogów.

Każde wyznanie zrzesza miliony wiernych, żyjących w wybranych krajach świata.

## Wpływ religii na społeczeństwo i gospodarkę:

### JUDAIZM

Jest to religia Żydów, zespół wartości etycznych i postaw wynikający z tradycji i obyczajów narodu żydowskiego. Judaizm jest jedną z najstarszych i zarazem ciągle żywych religii świata. Opiera się na 2 podstawowych założeniach: na monoteizmie etycznym, czyli wierze w jednego, jedyne Boga, Stwórcę i Pana Wszechświata, który oczekuje od ludzi moralnego postępowania oraz na przekonaniu o posłannictwie Żydów z racji przymierza, które Bóg zawarł z nimi, jako narodem przez Siebie wybranym na świadka. Bóg oczekuje od Żydów takiego sposobu życia, który utrzymuje pamięć objawień Boga i czyni z narodu żydowskiego „królestwo kapłańskie”. Z judaizmu wywodzi się m. in. Islam.

Wpływ judaizmu na gospodarkę dotyczy głównie postępowania z najważniejszym w tej religii kodeksem etycznym. Nakazuje on m. in.:

- pełną uczciwość i sumienne wypełnianie obowiązków zarówno przez sprzedających, jak i kupujących.
- pełne wykonywanie powierzonych prac przez robotników, jako że zaniedbanie pracy jest grzechem przeciwko Bogu i bliźniemu
- równe traktowanie wszystkich włącznie z podwładnymi i (dawniej) niewolnikami. Nie można ich zmuszać do naruszania prawa, ani ich własnej godności. Pracodawca nie może działać wbrew woli podwładnego
- nie ustalanie przez pracodawców warunków pracy bez zgody pracownika
- właściwe traktowanie ludzi, zwierząt i roślin, oraz przedmiotów, które mogą przydać się innym (np. jedzenie)
- daje każdemu prawo do posiadania środków do życia, zabraniając tym samym kradzieży, lichwy i innych nieuczciwych form zdobywania pieniędzy, wiążących się z naruszaniem mienia bliźnich

Tradycyjna dieta, nakazywana przez religię, wymaga dużej produkcji jęczmienia, pszenicy, winogron, oraz ograniczenia spożywania krwi (zwierzęta „koszerne”)

### ISLAM

Jest to monoteistyczna religia wyznawana przez ok. 20% ludności świata (około 900 mln), Koran –według muzułmanów to ostateczne uzupełnienie uznawanej przez nich (z zastrzeżeniami) Biblii, został „objawiony” w języku arabskim, ale islam („poddanie się woli Boga”) jest religią uniwersalistyczną, przeznaczoną dla całej ludzkości. W Islamie często struktury władzy państwowej były utożsamiane z religijnymi.

- Islam zabrania spożywania wieprzowiny, co niesie za sobą brak hodowli trzody chlewnej
- Religia ta głosi życie w umiarze, bez zbytku, bez marnotrawstwa
- Każdy muzułmanin ma obowiązek „szukać” przez całe życie, powoduje to wysoki poziom intelektualny wyznawców tej religii (oraz kiedyś było przyczyną wielu epokowych odkryć we wszystkich dziedzinach nauki)
- Charakterystyczna architektura sakralna ma spory wpływ na rozwój turystyki
- Fanatyzm religijny i wiążące się z nim konflikty (często międzynarodowe), osłabiają kraj i jego gospodarkę

## HINDUIZM

Jest to zespół bliskich sobie religii politeistycznych, które ukształtowały się w indyjskim kręgu kulturowym od około V wieku p.n.e. W odróżnieniu od buddyzmu i dżinizmu bazę społeczną hinduizmu stanowiły głównie osiadłe społeczności rolnicze, związane z ustrojem warnowo – kastowym i jego typem intensywnej gospodarki. Hinduizm w I tysiącleciu n.e. stał się ideologią tego ustroju, sankcjonował bowiem sprzyjające utrzymaniu cywilizacji formy życia wspólnotowego, których podstawą była kasta i rodzina. Oznaczało to ingerencję doktryny religijnej w sferę stosunków społeczno – ekonomicznych i prowadziło do rytualizacji większości przejawów życia. Podłożem formowania się hinduizmu był – związany z rdzennymi ludami Indii – archaiczny kompleks wierzeń animistycznych, praktyk szamanistycznych, kultów płodności i kultu Bogini – Matki. Ortodoksyjne odłamy hinduizmu uznają za podstawę naukę o moralnym ładzie świata i obowiązku kastowym (dharma), o odpłacie za czyny (karman) i kole egzystencji (sansara)

W społeczeństwie bardzo dużą rolę odgrywa (połączony z religią) podział na kasty, związane z wykonywanym zawodem, który podobnie jak przynależność kastowa jest dziedziczny:

- „sztywność” kast (brak transferów z niższej do wyższej), wymusza rolniczy charakter państwa
- mała waga wykształcenia, w porównaniu do „dobrego pochodzenia”
- ograniczenia i ściśle powiązania kasty z wykonywaną profesją (rodzinne tradycje), w sporym stopniu hamuje to rozwój gospodarki
- narzucany przez podział kastowy i religię model rodziny, uniemożliwiający w wielu przypadkach przeniesienie się ludności z wsi do miast (silna tradycja)
- zjawisko „świętych żebraków”

Dla hindusów nie zabijanie zwierząt stało się cnotą – jest to wyrażane m. in. w kulcie świętych krów, tj. zwierząt, które dostarczają pożywienie, bez potrzeby przelewania ich krwi (oczywistym więc jest, że religia narzuca wyznawcom wegetarianizm, jednak w życiu codziennym nie przestrzega się tego nakazu spożywając jagnięcinę czy baraninę)

Z narzuconego wegetarianizmu, naturalnie wynika duża rola rolnictwa, głównie upraw roślin strączkowych, gdyż białko w nich zawarte, uzupełnia niedobory spowodowane brakiem mięsa w jadłospisie

Architektura (głównie sakralna) pozytywnie wpływa na rozwój gospodarki